

1. tema broja / 1st topics:
IZ POVIJESTI OKOLIŠA ISTRE
FROM ENVIRONMENTAL HISTORY OF ISTRIA

KLIMATSKI I AGRARNI ASPEKTI BUJANJA RAZBOJNIŠTVA U ISTRI 1813.-1825.

THE CLIMATIC AND AGRICULTURAL ASPECTS OF THE PROLIFERATION OF BANDITRY IN ISTRIA 1813-1825

Marko JELENIĆ

Osnovna škola Petra Studenca
jelenic_marko@yahoo.com

Received/Primljeno: 12. 9. 2016.

Accepted/Prihvaćeno: 16. 12. 2016.

Original scientific paper/Izvorni znanstveni rad

UDK/UDC: 343.92(497.5-3Istra)"1813/1824"

343.979(497.5-3Istra)"18"

Sažetak

Članak na temelju arhivskih fondova čuvanih u Državnom arhivu u Pazinu sagledava razmjere rasprostranjenosti razbojništva u Istri u razdoblju između 1813. i 1825. Raširenost razbojništva ukazuje da se stanovništvo Istre u istraženom razdoblju osim s poremećenim klimatskim prilikama, degradacijom poljoprivrede i propadanjem gospodarstva moralo nositi i s rastućim problemom bujanja razbojništva. Radilo se o teškim vremenima, koja su uslijedila nakon napoleonskih ratova pa je Istrom kružio veći broj dezertera, razbojnika i nasilnika. Istarski primjer ukazuje da su zbog sveopće neimaštine i bijede, uzrokovane oscilacijama klimatskih prilika, krađama pribjegavali seljaci, prosjaci i litalice, jednako muškarci, žene i maloljetnici. Zbog teškog ekonomskog stanja metom krađa bili su vrlo često proizvođači s polja te stoka sitnog zuba. Kako u Istri nije uspostavljena efikasna vlast države razbojnici i nasilnici najčešće ne bi bili uhvaćeni te bi nastavili remetiti miran tijek života na poluotoku.

Ključne riječi: razbojništvo, nasilje, Istra, krađa, klimatske prilike

Key words: banditry, violence, Istria, robbery, climatic conditions

I. KLIMATSKE PRILIKE U ISTRI NA POČETKU XIX. STOLJEĆA

Tijekom drugog desetljeća XIX. stoljeća na području Istre gospodarstvo je stagniralo, vladala je velika nesigurnost, a siromaštvo i bijeda se povećavali. U isto vrijeme porezni i drugi nameti rasli su, a s njima i cijena namirnica. Načelnici istarskih gradova u više su navrata u hitnim pismima instancama provincijskih vlasti u Trstu upozoravali na loše stanje gospodarstva i poljoprivrede te bijedu koja se počela širiti.¹ Najgore je bilo u rovinjskom i pulskom kotaru. Gospodarstvo gradova je u prethodnom razdoblju zbog poremećenih klimatskih prilika i stalnih vojnih akcija zamrlo, a stanovništvo upalo u najveću bijedu. Poremećene klimatske prilike dovele su do uzastopnog propadanja uroda 1815., 1816. i 1817.² Gradovi Rovinj, Poreč i Pula pokazivali su znakove gospodarske kataklizme, a slično je bilo i na seoskom

¹ Državni arhiv u Pazinu, HR-DAPA-41, Poluslužbeni spisi načelnništva općine, 3. 1. 1815. / 30. 6. 1815., Kutija 1.

² Na istome mjestu; HR - DAPA - 41, V, 367., Poljoprivreda, 4. 4. 1817. / 5. 12. 1817., red. br. 113/430, Kutija 105.

području diljem Poluotoka.³ Degradacija poljoprivrede nije mogla doći u gore vrijeme, dok se Poluotok još oporavljao od napoleonskih ratova. Demografski pokazatelji ukazuju da je tijekom 1816./1817. na području čitave Istre smrtnost porasla od dva do tri puta, a glavnim razlogom njena povećanja bili su glad i tifus.⁴ Veći dio stanovništva istarskih gradova nije imao ni za odjeću, a namještaj pa čak i kreveti prodavali su se strancima po vrlo niskim cijenama.⁵ Istarski su gradovi i sela postali prebivalište bijede i neimaštine, a poremećene klimatske prilike i društveni odnosi doveli su do stanja nezadovoljstva pa je i razbojništvo bujalo. U isto vrijeme povećavali su se porezi i nameti koje je austrijska uprava nametnula.

Postupno siromašenje stanovništva mnoge je dovodio u sukob sa zakonom. Degradacija poljoprivrede i nestašice izazvale su društvene nemire i pokrenule stanovništvo da iz svojih sela i gradova krenu u potragu za hranom. Rast cijena namirnica i društvena nestabilnost bila je tako generatorom nezadovoljstva, što je samo pospješilo pokušaje nezakonitog stjecanja dobara. Zbog teških prilika dio stanovništva pribjegavao je krađi, a time dolazio u sukob sa zakonom. Osim ovih u prvim godinama nakon uspostavljanja druge uprave austrijskog carstva u Istri se nalazio velik broj zlikovaca i dezertera.⁶ Spisi kotarskih komesarijata istarskih gradova, a osobito Pule i Rovinja sadrže velik broj tužbi, sudskih procesa i opisa zlikovaca koji su svojim prepadima remetili miran tijek života na Poluotoku. No, ovi spisi sadrže i tužnu stvarnost nemoći onih koji su te zlikovce trebali goniti. Nedostatak novca i premali broj progonitelja davali su tako zlikovcima veliku slobodu kretanja.⁷

U istraženom se razdoblju znatno intenziviralo krijumčarenje, koje je poprimilo značajne razmjere. Porezni nameti, promjena mjernog sustava iz mletačkog u austrijski, ali i veća kontrola kvalitete robe koja se prodaje gurnula je mnoge trgovce na rub zakona. Najčešće se iz luka Pula i Rovinj krijumčarilo vinom i maslinovim uljem, koji su sigurne kupce nalazili u Veneciji i Trstu.⁸ Država je pokušala srediti stanje koje je nastalo, ipak krijumčarenje je uzelo toliko maha da su instance provincijskih i kotarskih vlasti bile bespomoćne pred velikim brojem krijumčara, koji su po nižim cijenama prodavali robu na nezakonit način.

Kako je Istra u istraženom razdoblju zbog značajnijih oscilacija klimatskih prilika doživjela značajnu agrarnu dekadenciju svaka šteta na proizvodima s polja bila je potencijalno opasna za preživljavanje njenih vlasnika. Urodili su 1816. u pulskom distriktu bili za gotovo polovinu manji nego u razdoblju prije 1812. pa su seljaci jedva preživljavali sa slabašnim urodom.⁹ Ekonomija je također stagnirala, naime kako je proizvoda bilo malo nije ostajalo puno za prodaju. Iako se iz pulskog distrikta prije 1812. vino u većim količinama izvozilo u Veneciju i Trst, nakon 1816. takva je praksa zbog propadanja grožđa prestala, a vino se počelo uvoziti iz Furlanije.¹⁰ Istarska je ekonomija oduvijek počivala na prodaji vina pa je zastoj u proizvodnji grožđa uzrokovao nenadoknadivu štetu.

³ HR–DAPA–41, Poluslužbeni spisi načelnštva općine, 3. 1. 1815. / 30. 6. 1815., Kutija 1. Za usporedbu sa seoskim dijelom Poluotoka i ostalim dijelovima austrijskog priobalja vidi: Miroslav BERTOŠA, *Glad i kriza mortaliteta godine 1817. Istarski mikrokozmos i evropski kontekst*, Rad JAZU, knj. 445, Zagreb 1989.; Almerigo APOLLONIO, »La carestia degli anni 1816 - 1817 nel litorale austro - illirico. Una introduzione«, *Quaderni Giuliani di Storia*, god. XXX, br. 1, 2009., 371-406.

⁴ Miroslav BERTOŠA, *Glad i kriza mortaliteta godine 1817., nav. dj.*; Isti, »Lienteria cronica e Febbre consuntiva. La fame, il tifo petecchiale e la morte a Cittanova nel 1817«, *ATTI*, Rovinj- Trst 1988–1989., 181-195; Rino CIGUI, »Epidemie e carestie nell'Ottocento istriano. Il tifo petecchiale e la fame del 1817 a Rovigno«, *ATTI*, vol. XL, Rovinj 2010., 365-391; Marko JELENIĆ, »Gladne godine Kanfananara. Smrtnost i glad prve polovice XIX. st.«, *Dvegrajski zbornik*, br. 1, Udruga za očuvanje i promociju naslijeđa Dvegrajci, Kanfanar 2011., 45-58; Isti, »Barban u godini gladi i nestašice: Povijesno demografske prilike 1817.«, *Barbanski zbornik*, sv. 3, Barban 2015., 113-127.

⁵ HR – DAPA – 41, Poluslužbeni spisi načelnštva općine, 3. 1. 1815. / 30. 6. 1815., Kutija 1.

⁶ Radi se o fenomenu koji je u Istri prisutan stoljećima. Za bolje razumijevanje raširenosti razbojništva na poluotoku tijekom mletačke uprave vidi: Miroslav BERTOŠA, *Zlikovci i prognanici (Socijalno razbojništvo u Istri u XVII. i XVIII. stoljeću)*, IKK »Grozđ«, Pula 1989., Isti, *Doba nasilja, doba straha: vojnici-pljačkaši, seljaci-razbojnici i doseljenici-nasilnici u Istri XVII. i XVIII. stoljeća*, Durieux, Zagreb 2011. Za pregled stanja razbojništva za napoleonove uprave vidi: Marko JELENIĆ, »Neki fragmenti razbojništva u prvom desetljeću Ottocenta. (Metodološki okvir i istarski primjer)«, *Vjesnik istarskog arhiva*, sv. 21, Pazin 2014., 165-177.

⁷ HR DAPA 434., Carsko – Kraljevski komesarijat Pula, Kutija 1, 1816., br. 20 – 2053.

⁸ Na istome mjestu.

⁹ Na istome mjestu

¹⁰ Na istome mjestu

II. KRAĐA NAMIRNICA KAO POKAZATELJ GLADI

Zbog oscilacija klimatskih prilika, koje su se na području pulskog distrikta počele osjećati od 1812. urodi su bili vrlo slabi, a nestašica namirnica osjećala se osobito tijekom ljetnih mjeseci.¹¹ Proljeća su u ovom razdoblju bila izrazito hladna, a dugotrajne suše bile su vrlo izražene tijekom čitave godine. Kako funkcionalna uprava u Istri još nije postojala država nije bila spremna nositi se s problemom klimatskih oscilacija pa je stanovništvo prepušteno samo sebi. U vremenima nestašica namirnica česta su meta krađa bili proizvodi na poljima, zbog čega je ustanovljena poljska straža.¹² Osim krađe s polja, poljoprivredne se proizvode kralo i noću iz staja i skladišta. Među brojnim slučajevima krađe poljoprivrednih proizvoda ističe se onaj o Zvani Baldić. Antonio Uccetta optužio je Zvanu, kćerku Nadalina Baldića da mu je 15. listopada 1815. iz skladišta pokraj kuće ukrala grožđe. Odmah po prijavi pokrenuta je istraga, iz čijeg tijeka saznajemo da je kotarski komesarijat u Puli smatrao Zvanu sumnjivom, ali kako nije pronađen ni jedan dokaz nisu ju mogli optužiti.¹³ Sličnih primjera u arhivskim je vrelima sačuvano još, a ukazuju na stanje bijede i ekonomske teškoće u koje je stanovništvo zapalo. Zbog raširenosti ove pojave i velike nestašice, okružnicom provincijskih vlasti u Trstu određeno je da se svatko tko nakon 3. siječnja 1817. bude uhićen zbog krađe podvrgne vješanju.¹⁴

Krađa namirnica je ponekad zbog neopreznosti znala imati i teže posljedice. Antonio i Josip Mihaelić te Antonio Soanović iz Pule optužili su maloljetne Josipa Battistu, Petra Cronopola i Antonia Passiu da su 12. kolovoza 1817. zapalili vatru u kontradi Kapeloto.¹⁵ Požar se ubrzo proširio i zahvatio okolna polja. Prije nego su ga uspjeli ugaziti progutao je dio ionako slabašnih uroda nesretnih seljaka i uzrokovao štetu u iznosu od 60 fiorina. Velika glad koja se zbog propasti uroda proširila puljštinom nagnala je optužene petnaestogodišnjake da iz okolnog skladišta ukradu nekoliko klasja kukuruza i zapale vatru usred šume, kako bi ga ispekli i nahranili gladna usta.¹⁶ Optuženi su po dolasku na sud sve priznali te su poslani u zatvor u trajanju od 14 dana.¹⁷

Još jedan slučaj koji uslijed oscilacija klimatskih prilika ukazuje na postupnu degradaciju poljoprivrede i stanje neimaštine jest onaj u kojem je Josip Bradamante iz Pomera 18. kolovoza 1817. pred kotarskim sudom u Puli iznio tvrdnju da mu je nedavno ukradena određena količina voća iz vrta.¹⁸ Gladne je svjetine u okolici bilo puno pa su zrele voćke u Bradamanteovom vrtu golicale maštu mnogih. Osim toga pulskim je krajem u potrazi za hranom kružio veći broj lotalica. Kako se krađa voća ponovila više puta Bradamate je odlučio nekoliko noći s puškom provesti u vrtu, kako bi otkrio počinitelja.¹⁹ Tijekom stražarenja u pokušaju krađe uhvatio je Luku Buića, o čemu je izvijestio nadležne vlasti. Kada je postupak pokrenut kao svjedok pozvana je Bradamanteova supruga, koja kradljivca nije dobro vidjela pa nije bila sigurna je li on lopov. Buić je ispočetka negirao optužbe i tvrdio da se te noći nalazio kod kuće. U konačnici mu je dokazana krivnja, a kako je u trenutku krađe imao svega 14 godina, osuđen na tri dana prisilnog rada.²⁰

Nedostatak namirnica uslijed oscilacija klimatskih prilika nagnao je tijekom 1817. mnoge stanovnike Istre u potragu za hranom. Matične knjige župa jugozapadne Istre ukazuju da je veliki broj bijednih i

¹¹ Na istome mjestu; Usp. Ivan ERCEG, Građa o gospodarskim prilikama kotara Buje, Pula i Vodnjan god. 1816., *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, vol. XI-XII, Rijeka 1966.-1967., 112.

¹² HR – DAPA – 41, Poluslužbeni spisi načelnništva općine, 3. 1. 1815. / 30. 6. 1815., Kutija 1.

¹³ HR DAPA 434., Carsko – Kraljevski komesarijat Pula, Kutija 1, 1816., br. 20 – 2053.

¹⁴ HR – DAPA – 41, XII, 696. Pravosudni predmeti, 3. 3. 1820. / 24. 11. 1820., red. br. 60/506, Kutija 156.

¹⁵ *sia stato appiccato un incendio nella Contrada Capellotta*; HR- DAPA 434, Carsko – Kraljevski komesarijat Pula, Kutija 1, 30. rujna 1817.

¹⁶ *A far fuoco nel mezzo del Bosco anzi in un luogo ch'era assai di temere il pericolo di fuoco, ove essi rostiscono dei pezzi di formentone rubati nel Contiguo Stabile*. Na istome mjestu.

¹⁷ Na istome mjestu.

¹⁸ *che da recente gli vennero rubati i Frutti di notte tempo esistenti nel suo orto*; Na istome mjestu.

¹⁹ *che avendo egli per tale danno in più volte inseritogli fatta una notte la guardia con lo Schioppone rilevare chi sia il ladro*; Na istome mjestu.

²⁰ *A giorni tre di pubblico lavoro*. Na istome mjestu.

gladnih iz unutrašnjosti lutao selima i gradovima na obali. Kako je stanje u opskrbi namirnicama na obali bilo još i teže dio njih došao je u iskušenje da na nepošten način dođu do hrane. Slučaj smrti litalice Mihe Subanića iz nekadašnjeg austrijskog posjeda ukazuje da je jedan broj njih potragu za hranom na tuđoj zemlji platio glavom. Nesretni je Subanović u kontradi Sv. Elizeja u Balama 26. veljače 1817. pri pokušaju krađe hrane ubijen iz arkebuze.²¹ Osim ovog matične knjige Rovinja, Barbana, Pule i Poreča također bilježe slučajeve ubojstva litalica.

Krađe namirnica zbog stanja bijede i propadanja poljoprivrednih proizvoda uslijed suša nastavile su se i narednih godina. Dana 28. siječnja 1818. Domenico Decorsi iz Galizane, star 48 godina došao je kotarskom komesarijatu u Puli prijaviti slučaj krađe ječma. Dan ranije, dok je obavljao kućanske poslove sin Diudata Popazzija pozvao ga je u sobu, kako bi ga obavijestio da je prošle nedjelje tijekom noći netko provalio u njegovu kuću u Šišanu.²² Po toj obavijesti Decorsi se odmah uputio u Šišan, gdje je utvrdio da su prethodne glasine točne. Iz drvenog sanduka u kući ukradena je količina od 40 stariola ječma. Kada je nakon Decorsijeva iskaza pokrenuta istraga, pozvani su mnogi svjedoci, među kojima valja izdvojiti iskaz Popazijeve kćerke Lucije. Ona je za krađu osumnjičila Matiju, ženu Ivana Kukuljana, jer je u razgovoru o nestašici koja je zahvatila puljštinu izjavila da je prošle subote u Medulinu kupila 15 stariola ječma, po cijeni od 3 lire po stariolu.²³ Kako su hladnoća i zadržavanje mraza tijekom proljetnih mjeseci te jaka suša tijekom ljeta 1817. zahvatile južnu Istru veći dio proizvoda s polja propao je pa je većina seljaka urod držala za sebe. Iz tog je razloga odmah bilo sumnjivo da je Matija uspjela kupiti toliku količinu ječma. Osim toga novom provjerom otkrilo se da u Medulinu nitko nije prodao ječam.²⁴ Kako je istraga tekla za krađu je od strane Antonia Stanišića optužen i Diudato Popazzi. Zbog dokazivanja njegove krivnje na sud su pozvani svjedoci Antonio Nadal i Antonio Detoffi. Oni su svojim iskazom istražnu komisiju doveli do Antonia Trombe, koji je od strane Josipa Lorencina iz Medulina čuo da je upravo Popazzi ukrao 40 stariola ječma.²⁵ Ipak, nisu uspjeli dokazati krivnju, iako je utvrđeno da je Popazzi imao ključ od škrinje u kojoj se ječam nalazio. Na koncu je Popazzi pokrenuo postupak protiv svjedoka zbog klevete pa je sud morao odlučiti što će sa svjedocima koji su ga optužili za krađu. Konačna odluka kaznila je Antonia Stanišića zbog klevete na 15 dana zatvora i kaznu od 2 fiorina i 47 karantana sudskih troškova. Iako je postupak trajao nešto više od dva mjeseca kradljivac ječma nije pronađen, a ni sud nije uložio previše napora da ga otkrije. Nakon 1817. Istru će zahvatiti snažan val ljetnih suša, popraćenih s nekoliko epizoda vrlo snažnih tuča, poput one koja je zahvatila Rovinj 1823.²⁶ Kako su vremenske neprilike i neuobičajene hladnoće potrajale stanje bijede istarskih seljaka nastavljeno je pa je sličnih slučajeva zabilježeno kroz čitavu 1818. i 1819.

Zbog nedostatka namirnica i značajnijih nestašica hrane koje su obilježile razdoblje između 1815. i 1825. značaj ribarstva u prehrani stanovništva porastao je. Stanovnici obalnih gradova u Istri odavno su svoju privredu usmjerili na ulov, soljenje i prodaju ribe. Ipak, ni ribarstvo u istraženom razdoblju nije cvjetalo, jer su ulovi bili višestruko manji nego u razdoblju prije 1805., a i cijene soli su porasle.²⁷ U ovakvom raspletu događaja rasla je konkurencija među ribarima, a osobito onima iz različitih mjesta. Andrea Rismondo iz Rovinja iznio je 31. svibnja 1821. pred kotarskim komesarom u Puli tvrdnju o krađi

²¹ *Miho Shiubanic dello stato austriaco d'anni 50 nella contrada di S. Eliseo vecchio oggi alle 4 della sera vede l'anima a dio per essere stato improvvisamente sorpreso da un archibugiata e per ordine superiore fu sepolito dentro la chiesa diroccata sopra detta.* HR - DAPA, Matična knjiga umrlih Bale 1814.-1831., list 33.

²² *Egli mi disse, che la Domenica decorsa in tempo di notte sia stata alterata la canea della mia Casa nella sotto Comune di Sissano da ignote figure;* HR- DAPA 434., Carsko - Kraljevski komesarijat Pula, Kutija 1, 1818., br. 409 - 2188.

²³ *Fino che Lucia figlia di Diaduto Popazzi, la quale abitava in casa mi disse, che avendo discorso con Mattia nata Ruziz, moglie di Giovanni Cucuglian sopra gli affari della Carestia, essa Mattia abbia detto alla Lucia Popazzi, che essendo stata il Sabato passato a Dignano per comprare dell'Orzo, essa coli non abbia potuto comprare in credenza, nel che per fortuna abbia comprati Starioli 15 dalle famiglie a Medolino a l. 3. il Stariol.* Na istome mjestu

²⁴ *Dichiarava quindi essere questi due Giugali Cucuglian in sospetto di tale furto, tanto più che dietro informazioni ... sia rilevato, che nessuno a Medolino avesse venduto Orzo.* Na istome mjestu

²⁵ *...che nessuno altro poteva essere l'autore del furto delli 40 Stariol d'Orzo che Diaduto Popazzi.* Na istome mjestu

²⁶ HR - DAPA - 41, VI, 373., *Obradivanje zemljišta*, 14. 1. 1823. / 10. 11. 1823., red. br. 15/446, Kutija 106.

²⁷ HR- DAPA 434., Carsko - Kraljevski komesarijat Pula, Kutija 1, 1821., br. 73-85.

ribarske opreme od strane Luke Račića i Antonia Mikovića iz Premanture.²⁸ Tog mu je jutro nedaleko Premanture uzeto 35 zamki namijenjenih za lov rakova, koji su služili kao mamci u ulovu sardela.²⁹ Kada su optuženi pozvani na sud ustvrdili su da su oni zaista micali zamke, ali ne kako bi ih ukrali već makli sa svog područja ribolova. Tom su prilikom 33 zamke odnijeli na obližnju plažu Sv. Martina, tvrdeći da je svemu bio prisutan i oštećeni Rismondo.³⁰ Dvojica su to učinila jer je Rismondo svoje zamke spustio na njihove te time onemogućio njima ulov. Optužba je 21. srpnja 1821. odbačena, a Rismondo je morao platiti 4,30 fiorina troškova.³¹

Osobit vid brige oko očuvanja slabih uroda ogledao se u djelomičnom izgonu koza iz Istre. U godinama kada su klimatski uvjeti bili izrazito nepogodni za uzgoj ostalih životinja, a urod slab nedostatak stočne hrane izazvao je djelomični izgon koza iz Istre. Stanovništvo se često bunilo na štetu koju su u poljoprivredi uzrokovale koze. Smatrane su krivima za uništavanje šuma i nasada maslina, kao i štete na slabim urodima. Prema dekretu provincijskih vlasti u Trstu svi podanici Austrijskog Carstva morali su se unutar 21. rujna 1798. riješiti svih koza i kozlića, kojima je od tada bio zabranjen boravak u privatnim i javnim šumama i svim drugim posjedima. *Koze, toliko štetne za vegetaciju nježnih biljaka. Svi vlasnici koza i kozlića, kako podanici tako i stranci bez iznimke, usprkos bilo kakvom neslaganju i usprkos bilo kakvom privilegiju trebaju unutar mjeseca rujna 21., bez odgode maknuti iz svakog kutka i mjesta u Provinciji koze, ostaje ovoj vrsti zabranjena paša u javnim i privatnim šumama i svim ostalim terenima, privatnim i javnim, već ih treba iz Provincije izgnati i uništiti.*³² Zbog pobune stanovništva stav prema kozama je u drugom desetljeću XIX. stoljeća ublažen, ali su točno određene granice šuma i pašnjaka u kojima koze smiju slobodno pasti.³³ Stanovništvo se najčešće nije pridržavalo ovih odredbi te u tajnosti držalo koze i na ostalim pašnjacima, što ih je znalo dovoditi u sukob sa zakonom. Šumski je inspektor 16. rujna 1822. prijavio slučaj nedopuštenog držanja koza u javnoj šumi Laocerigo na Proštini. Četiri dana ranije otkrio je krdo koza kako slobodno pase spomenutom šumom.³⁴ Koze su pripadale Stefanu Paplianu, koji je tvrdio da u toj šumi koze smiju na ispašu.³⁵ Daljnjom istragom otkriveno je da je zaista spomenuta šuma bila namijenjena paši koza, no problem je bio što je šuma bila svježije posječena pa koze nisu u nju smjele ulaziti kako ne bi uništile mlado drveće.³⁶ Paplian je zbog prijestupa morao platiti kaznu od 24 fiorina te još 10 fiorina za štetu i 3,40 fiorina za troškove suđenja. Rad suda time nije bio gotov, jer je trebalo otkriti počinitelje koji su suprotno zabrani posjekli 50 stabala.³⁷ Austrijska je uprava zbog deforestacije i očuvanja drvenog fonda ranijim dekretom zabranila sječju mladih stabala u javnim šumama te odredila da se isključivo u zimskom razdoblju ona smiju sjeći.³⁸ Za sječju su nakon obavljene istrage optuženi Mauro Dorović iz Galižane i komunalni službenik Jakov Liceri, koji je tvrdio da su drva posje-

²⁸ *che aveva calati in mare vicino alla Punta di Promontore e che in Seguito sia venuto a rilevare che tall'asporto sia stato eseguito per opera della Lucca Rachich q. Tomaso, ed Antonio Mecovich q. Lucca di Promontore.* Na istome mjestu.

²⁹ *Denunzia che in quella stessa mattina gli furono stati levati, e portati via N. 35 circa, cosi detti Squsneri, ad uso della pesca di Granzi, che servono poi d'esca per la pesca delle Sardelle.* Na istome mjestu.

³⁰ *Dagli atti esunti sul merito risulta pero che li Squineri in N. 33, e non già 35 non furono derubati, e levati dal mare al nascosto, dalli la indicati Lucca Rachich, ed Antonio Mecovich, come espose il denunziante, ma bensì furono da questi levati dal mare a vista del denunziante stesso, e depositati sulla Spiaggia del mare nella Situazione detta St Martin.* Na istome mjestu.

³¹ Na istome mjestu.

³² *Gli animali Caprini, tanto malefici alla vegetazione delle tenere piante. Che tutti li proprietari delle Capre, e Capretti, tanto Sudditi, che forestieri niuno eccettuato, rimosso qualunque pretesto in contrario, e nonostante qualunque esecuzione, o privilegio dentro il mese do settembre prossimo ventuno, debbano immancabilmente aver allontanati da ogni, e qualunque angolo, e situazione della Provincia tutti gli animali Caprini, restando ad essa specie vietato ogni pascolo tanto ne Boschi di pubblica, e privata ragione, quanto in ogn' altro Terreno sia comune, o privato, ma siano, e s'intendano tutti dalla Provincia bandite, e distrutte.* HR – DAPA, Fond Općine Poreč, Prva austrijska uprava, Kutija 3, list 41.

³³ HR – DAPA – 41, Poluslužbeni spisi načelnštva općine, 3. 1. 1815. / 30. 6. 1815., Kutija 3.

³⁴ *Nel giorno 12 dello stesso sorpresi nel bosco Comunale di Laocerigo animali caprini che pascolavano in detto Bosco.* HR – DAPA 434, Carsko – Kraljevski komesarijat Pula, Kutija 1, 4. prosinac 1822.

³⁵ *confesso essere stati li suoi animali Caprini nel Bosco Prostinio;* Na istome mjestu.

³⁶ *Siccome quel bosco poco tempo fa fosse stato tagliato non dovevano entrare animali Caprini, per non rovinare li novellini.* Na istome mjestu.

³⁷ *detto bosco abbia scoperto essere stati effettuati dei tagli di legname, pure a gran pregiudizio del Bosco stesso.* Na istome mjestu.

³⁸ HR – DAPA – 41, Poluslužbeni spisi načelnštva općine, 3. 1. 1815. / 30. 6. 1815., Kutija 3.

ćena kako bi se zaradom od njihove sječe platili komunalni poslovi. Usprkos namjeri Dorović je morao platiti kaznu od 5 fiorina, dok je Liceri uhićen i proveo u zatvoru tri dana. Osim spomenute kazne morali su platiti i 3, 40 fiorina troškova.³⁹

III. NEGATIVNI OBLICI SOCIJALIZACIJE I NEZAKONITA PRIVREDA

Istra je u istraženom razdoblju bila pokrajina na margini Austrijskog Carstva pa ni službe gonjenja zlikovaca nisu organizirane na adekvatan način. Osim toga državne i provincijske vlasti nisu bile spremne nositi se s teretom krize koja je nastala degradacijom poljoprivrede, što je dodatno učvrstilo stanje nezadovoljstva. Nakon završetka napoleonskih ratova mnogi su se dezertteri, ubojice i zlikovci svakakve vrste skrivali u šumama, a kako bi nakon što su napušteni od društva uspjeli preživjeti napadima i razbojstvima otimali su se za zalihe hrane. Kako je hrane zbog degradacije poljoprivrede i oscilacija klimatskih prilika bilo sve manje i razbojnici su sve češće pokazivali opaku narav.

Simptomatičan je slučaj napada opasnog razbojnika i bjegunca pred rukom pravde Antonia Šebelića iz Ližnjana. Radilo se o zlikovcu koji je nakon što je protjeran iz svog sela zlodjela vršio na širokom području od Rovinja do Poreča. Čestim prepadima na stanovništvo privređivao je namirnice i razne vrijedne predmete, uz pomoć kojih je uspijevao preživljavati. Andrea Pulić je tijekom travnja 1818. nedaleko Višnjana, na polju zvanom *Cuse* sa životinjama svog gospodara bio na ispaši. Dok je boravio na polju vidio je kako mu se približava dezertter i ubojica Šebelić. Opaki razbojnik bio je naoružan puškom, nožem i dva pištolja. Kad se približio razbojnik je zatražio da mu preda tri janjca, na što je Pulić negativno odgovorio, pošto se nije radilo o njegovim životinjama. Šebelić je tada pokazao opaku narav, izjavio da će ga raskomadati i odmah uzeo nož u ruke.⁴⁰ Pulić se u tom trenutku povukao, a u strahu za svoj život dohvatio razbojnikovu pušku, pucao i u prvom udarcu ustrijelio Šebelića. Kada su kotarske vlasti saznale za slučaj ubojstva razbojnika pokrenuta je 18. travnja istraga. Tijekom istrage trebalo se suditi Puliću za ubojstvo, za što je bila predviđena zatvorska kazna.⁴¹ Iako zbog fragmentarnosti izvora ne možemo saznati je li Pulić osuđen i koja ga je kazna dočekala, vidljivo je da je strah od naoružanih i opasnih razbojnika i nasilnika bio velik. Ekonomska perspektiva Poluotoka bila je u silaznoj putanji, a nezadovoljstvo sve veće. Nakon napoleonskih ratova mnogi su u svom posjedu imali vatreno oružje. Iz tog je razloga tijekom 1817. pokrenuta inicijativa prikupljanja oružja i njegovog uništenja.⁴² Ipak, zbog slabog interesa i opće nesigurnosti tek je manji dio ljudi predao svoje oružje.

O stanju općeg nereda i društvenih previranja ukazuje pismo iz 30. ožujka 1824., napisano u Fažani.⁴³ U noći dva dana ranije, odmah nakon što je pao mrak čula se po mnogim kutovima mjesta buka pomiješana sa strašnim povicima i plačem. Autor pisma nemile je događaje, zbog njihova utjecaja na svijest stanovnika usporedio s napadom od neprijatelja ili gusara. Strah se ubrzo proširio mjestom i uzrokovao negodovanje mnogih stanovnika.⁴⁴ Te su noći Josip Maraspin, Andrea Cescenepro, Ito Cadanel, Petar Meden i stanoviti Zamborin popili poveću količinu vina. Vičući pogrdne riječi skupina je iz protesta počeli bacati velike komade kamenja u vrata gospodske kuće, s ciljem izazivanja sukoba. Kada nitko iz gospodske kuće nije izašao, nasilnici su nastavili svoj pohod remećenja javnog reda i mira, uznemiravajući sve do kasno u noć san stanovnika Fažane. Iako se nezadovoljstvo negativnim oblicima socijalizacije u

³⁹ Na istome mjestu.

⁴⁰ *ti ai coraggio ancora di negarne. Se non ricevo subito i tre agnelli, ti taglio a fette.* HR- DAPA 434, Carsko – Kraljevski komesarijat Pula, Kutija 1, 1818., br. 409 – 2188.

⁴¹ *Mentre io per difendere la mia vita e proprietà ero costretto ad ucciderlo.* Na istome mjestu.

⁴² HR – DAPA – 41, III, 162., Policija, 5. 1. 1817. / 12. 12. 1817., red. br. 4/457, Kutija 40.

⁴³ *Sette anni sono, da che io sono alla cura di questa sventurata popolazione di Fasana;* HR- DAPA 434, Carsko – Kraljevski komesarijat Pula, Kutija 1, 1824., br. 16 – 2012.

⁴⁴ *Così nella notte delli 28 corrente all'ora del primo dolce dormire ad un tratto ha in un angolo, ora nell'altro della Villa si fece sentire uno schiamazzo sì orribile, misto ora con terribili urlì, ora con un pianto diratissimo, ora con un grido, che sembrava esser stata presa per assalto la vita da nemici, o da pirati; sicché cagionò uno spavento punzio non solo a me, che dormiva nel mio letto, ma in tutti i villici, e specialmente trovandosi qui molti ammalati, per la paura concepita in molti si accresce il male.* Na istome mjestu.

ovom razdoblju gomilalo, nitko nije imao hrabrosti suprotstaviti se nasilnicima. Fažanske vlasti čak nisu ni pokrenule istragu kojom bi se dokazala krivnja ili kaznili osumnjičeni.

Razbojništvo je prvim godinama nakon uspostave druge vlasti kuće Habsburgovaca bilo usko povezano s ekonomskim teškoćama stanovništva i općim stanjem nezadovoljstva. Razbojnici su često postavljali zasjede ili presretali poštu, blagajnike i druge državne službenike. U ovom razdoblju bilo je iznimno opasno kretati se po javnim cestama noseći sa sobom novac ili bilo koji predmet od interesa zlikovcima. Između većeg broja okružnica koje su cirkulirale Istrom valja izdvojiti onu o napadu nad erarijalnim blagajnikom Feliceom Šepićem. Tijekom povratka iz Pićna 14. lipnja 1825. napale su ga tri osobe. Radilo se o dobro organiziranoj razbojničkoj skupini, koja je Šepića sačekala na mostu Pićan. Kada su mu se približili pokušao je pobjeći. Kako su razbojnici bili naoružani puškom, odmah su posegnuli za njome i ranili ga u lijevu nogu. Osim toga, kako ne bi krenuo za njima ranili su i konja na dva mjesta. Tijekom istrage oštećeni Šepić dao je opis zlikovaca, koji su bili odjeveni u crnu odjeću s kaputima. Nosili su kratke hlače i masku od crne tkanine, koja je pokrivala lice. Jedan je bio osrednje visine a dvojica visoki.⁴⁵ Tijekom razbojstva ukrali su dvije torbe u kojima su bili novci, pisma koje je nosio u Pazin, osobnu torbu, platnenu košulju, jedan par čarapa, jedan prsluk, maramu, cipele te srebrni kipić s likom kraljevskog orla.⁴⁶ Ukradene su još i dvije istrošene torbe, u kojima je nosio kruh i sir. Navedeni primjer ukazuje da su Istrom kružile opasne skupine zlikovaca, koje nisu prezali pred ničim kako bi se domogli svoga plijena. Radilo se o svojevrsnom vidu nezakonite ekonomije uslijed nezakonitog stjecanja dobara.

IV. RECIDIVIST ANTONIO SMAREGLIA

Iz spisa čuvanih u fondu kotarskog komesarijata Pule ističu se oni o nasilniku recidivistu Antoniu Smaregli. Navečer 21. travnja 1816. Pasqualin Biazio i Antonio Smareglia razgovarali su na glavnom gradskom trgu u Puli o šteti koju su Smareglino životinje nanijele nad proizvodima Biaziolovih polja. Ubrzo nakon početka razgovora nastala je svađa, u kojoj je Smareglia tvrdio kako to nije istina, a Biazio uporno dokazivao krivnju. Nagla narav Smareglie uzrokovala je mnoge ružne riječi pa čak i prijetnju fizičkim obračunom.⁴⁷ Osim toga u jednom trenutku Smareglia je zaprijetio nožem, kojeg je prethodno skrivao. Idućeg je jutro Biazio slučaj prijavio gradskim vlastima. Uslijedilo je saslušanje svjedoka, na kojem je potvrđeno Smareglino ponašanje, ali i činjenica da su uvrede bile obostrane. Kako bi bolje utvrdili kronologiju tog nemilog događaja pozvani su svjedoci, koji su tvrditi da je Smareglino ponašanje uzrokovano količinom vina koju je ranije tog dana konzumirao. Iako je Smareglia ukoren problemi s njegovim ponašanjem nisu prestali. Iduće godine ponovno se našao u problemima sa zakonom. Dok su prilikom dežuranja u sanitarnom uredu 19. srpnja 1817. Josip Sčepetić, Antonio Roditti i Mihael Staković međusobno razgovarali, Sčepetić je izgovorio Smareglino ime, na što se ovaj misleći da ga zbog nečeg spominju razljutio.⁴⁸ Smareglia se razbjesnio, digao i došao do Sčepetića te ga počeo vrijeđati i maltretirati. Govorio mu je da je lopov i kukavica te prijetio da će ga rukama dohvatiti.⁴⁹ I ovog je puta Smareglia morao na sud. Svjedoci su 22. srpnja pred kotarskim službenicima potvrdili da je Smareglia napao Sčepetića i vrijeđao ga. Među ispitanicima bio je i Josip Batel, kojeg je Smareglia doveo na sud kako bi svjedočio u njegovu korist. Ipak, utvrđeno je da se Batel za vrijeme svađe nalazio na brodu, a bio je i Smareglin rođak, zbog čega nije mogao biti pouzdan svjedok.⁵⁰ Kako bi ublažio svoju krivicu Smareglia

⁴⁵ *Essi erano tutti tre vestiti di nero, con cappotti, braghe corte nere con filetto rosso abbasso, aventi sopra la faccia una maschera appositamente fatta di panno nero, da cui non si conoscevano che li occhi, uno di statura mezzana, e li altri due di statura alta.* HR-DAPA 434, Carsko – Kraljevski komesarijat Pula, Kutija 1, 14. lipnja 1825.

⁴⁶ Na istome mjestu.

⁴⁷ *Io minacciò d'essere pronto a mostrare coraggio verso lui...* HR – DAPA 434, Carsko – Kraljevski komesarijat Pula, Kutija 1, 1816., br. 20 – 2053.

⁴⁸ *Mentre stava di guardia nel officio Sanitario e che ivi vicino si ritrovano li Antonio Roditti, e Michiel Stancovich, coi quali discorreva di cose indifferenti, ebbe a proferire il nome di Smareglia.* Na istome mjestu.

⁴⁹ *Con parole ingiuriose, e minacce si mise a maltrattarlo dicendogli esser un Ladro, birbante Canaglia fotudo e cose simili minacciando anche di porgli le mani addosso.* Na istome mjestu.

⁵⁰ *Non poteva con precisione intendere le espressioni;* Na istome mjestu.

je tvrdio da je tog dana bio smušen i da se ne sjeća dobro svih detalja. Ustvrđio je da je zbog velike ljutnje zatvorio rukom oči pa se dobro ne sjeća svih riječi koje je izgovorio.⁵¹ Konačna odluka suda predviđala je da Smareglia u zatvoru provede 15 dana.⁵² Ni nakon dva ozbiljnija prijestupa u dvije godine, avanture Antonia Smareglie sa zakonom nisu bile završene. U trgovini Domenica Oia 4. listopada 1818. sa stanovitim Saloagnom igrao je partiju kartaške igre *Concine*.⁵³ Saloagno je držeći karte u rukama, iziritiran ljudima koji su ih okruživali i otkrivali njegove karte počeo vikati misle li da su u mesnici.⁵⁴ Kada je to čuo Smareglia, koji je bio mesar naljutio se i počeo vikati na Saloagna. Sukob ipak nije eskalirao, no to se dogodilo iz razloga jer se Saloagno povukao i otišao. Smareglia je za svoj čin bio samo strogo ukoren, no ne i kažnjen. Ovaj karakterističan slučaj ukazuje kako su negativni oblici socijalizacije bili prisutni u Istri tijekom istraženog razdoblja. Nasilne i nepromišljene manire Antonia Smareglie ometale su miran tijek života, ali i ukazivale na neefikasnost vlasti da stanu na kraj nasilnicima.

V. INTRIGANTAN SLUČAJ MORNARA DOBROVIĆA

Među sačuvanim vijestima o razbojstvima koje su počinili Istrani ističe se onaj o mornaru Dobroviću. Mladi Kastavac Matija Dobrović bio je u dobi od 20 godina, kada je 1819. kao mornar na austrijskom brigantinu *La fortunata Serafina* plovio na putovanju iz Marseja u Aleksandriju. Osim zapovjednika i vlasnika broda Petra Simona Bochla na brodu su se nalazila još tri mornara i pilot. Miran tijekom života na brodu narušili su događaji u okolici Trapanija na Siciliji. Tijekom noći, nakon svađe, pod optužbom maltretiranja ubijen je od strane posade pilot Josip Lawton. Kako se kapetan tada nije nalazio na palubi posada, među kojom je bio i Dobrović je kako bi prikrila učinjeno bacila Lawtonov leš u more. Kada je kapetan došao na palubu i saznao što se dogodilo, nezadovoljstvo posade je kulminiralo pa je donesena odluka da i njega ubiju. Nakon dogovora Dobrović je čekićem lupio kapetana po glavi i oduzeo mu život. Ponovno, kako bi se riješili dokaza o počinjenom ubojstvu i kapetanov je leš bačen u more. Uslijedila je raspodjela plijena koji se nalazio na brigantinu. Osim kapetanovih osobnih stvari posada je podijelila 4000 kolonata namijenjenih Aleksandriji. No, bilo je očito da će po dolasku na kopno morati odgovarati za dva ubojstva i krađu. U tom trenutku Dobrović preuzima inicijativu i iznosi plan kako prikriti nemile događaje. Plan se sastojao od lukavog potapanja broda kada bi se približili obali. Da bi to uspjeli odlučili su skrenuti s rute koja vodi u Aleksandriju i okrenuti brod prema Napulju. Došavši blizu obale dvojica mornara spustili su se u kaić i probušili brod. No, na brodu se nalazio i mornar Antonio Pascuzzi, kojem Dobrović nije vjerovao pa ga je prilikom pokušaja ulaska u kaić udario šakom. Ovog puta Dobrovićev plan nije uspio, a nesretni mornar uspio se spasiti. Tada je iz straha da ih ne bi odao Dobrović uz pomoć drugog mornara Pascuzzija bacio u more. Dvojica mornara na kopno su sišli u Gaetti, a na putu u Napulj sustiglo ih je uhićenje. Iako ne znamo detalje o tome tko ih je prijavio nadležnim službama Dobrović je isporučen u Trst, gdje je 15. lipnja 1821. osuđen na smrtnu kaznu vješanjem.⁵⁵

VI. ČEDOMORSTVO U PEROJU

Izvori su zabilježili i intrigantan slučaj silovanja i čedomorstva. Sve je započelo kada je pred Pulskim gradskim vlastima Nikola Scussi izrazio sumnju da se na pravoslavnom groblju u Peroju dogodio nemili slučaj.⁵⁶ Pokrenuta je istraga pa je Scusijev strahove o događaju potvrdio i svjedok Josip Carera.

⁵¹ *Colla scusa di aver avuto coperti gli occhi dalla Rabbia*; Na istome mjestu.

⁵² HR DAPA 434, Carsko – Kraljevski komesarijat Pula, Kutija 1, 1817., br. 895 – 2117.

⁵³ Radi se o igri poznatoj i kao Concina Veronese. Igra se špilom od 40 karata između dva igrača. Onaj igrač koji miješa karte dijeli najprije protivniku pa onda sebi po pet karata bez da ih spusti na stol. Nakon što potroše sve karte dijele se nove i tako sve dok se ne dođe do kraja špila.

⁵⁴ ...*credete di essere sulla Banca di Beccaria ovvero in Bottega*. Na istome mjestu.

⁵⁵ HR – DAPA – 41, XV, Pravosudni predmeti, 13.1. 1821 / 30.12.1821., red. br. 122/479, Kutija 156.

⁵⁶ *Il giorno 11. Gennaio 1817 Niccolò Scusi qm. Francesco ha deposto in quest' Uffizio i suoi sospetti, li quali vennero più precisamente dichiarati dalla susseguente deposizione di Giacomo Carera., cioè che nel Cimitero de Greci di questa Città vi esistessero le tracie di*

Spomenuta dvojica načuli su da je Magdalena Draiović, zvana Cheres 11. siječnja 1817. na spomenutom mjestu kriomice pokopala nekršteno dijete.⁵⁷ Uslijedila je hitna istraga i ekshumacija djeteta. Tijelo je predano liječnicima na analizu, no nije bilo moguće pronaći uzrok smrti. Kako osumnjičena Magdalena nije htjela dati iskaz sudac je zaključio da se najvjerojatnije radilo o slučaju silovanja, zbog kojeg je uslijedilo čedomorstvo.⁵⁸ Nesretna djevojka bila je prije poroda prepuštena sama sebi i rodila dijete bez da itko zna, a dokaz koji je govorio u prilog silovanju bilo je i zgražanje obitelji Magdaleninom trudnoćom. Kada je ipak odlučila progovoriti Magdalena je izjavila da je dijete začeto silovanjem i umrlo odmah poslije poroda. U njezinu staju pokopale su ga Elizabeta Cronosule i sluga Marija Garbin, koje su stigle na mjesto nakon poroda i smrti djeteta.⁵⁹ Kasnije je Magdalena tijelo djeteta otkopala te ga kriomice prenijela na pravoslavno groblje. Tijek istrage usredotočio se na razloge zašto pri porodu nije pozvana roditeljica ili bilo koja osoba koja zna nešto o porodu.

Jedna silovana djevojka znala je da će prema moralnim normama vremena nakon poroda biti ismijavana i marginalizirana.⁶⁰ Upravo je to razlog iz kojeg je Magdalena počinila svoj promišljen čin ubojstva tek rođenog djeteta. Početak smanjivanja represije prema ženama koje bi izvršile čedomorstvo započeo je od 1803. Austrijskim kaznenim zakonom. Od tog se trenutka čedomorstvo razlikovalo od ubojstva u slučaju kada se radilo o nezakonitoj djeci ili u slučaju povrede časti.⁶¹ Predviđena kazna za počinjeno čedomorstvo bila je od tri dana do šest mjeseci zatvora.⁶² Ovaj je slučaj zbog svojih moralnih implikacija suca stavio na tešku kušnju. S jedne strane postojala je otežavajuća okolnost zanemarivanja djeteta, dok je s druge strane način na koji je optuženica zatrudnjela bio olakšavajuća okolnost. U konačnici je Magdalena 31. listopada osuđena na strogi zatvor u trajanju od tri mjeseca. Ime osobe koja je silovala Magdalenu ostalo nam je nepoznato. Što je još gore pulske vlasti nisu učinile ništa da saznaju o kome se radilo.

VII. ZAKLJUČAK

Raširenost pojave razbojništva ukazuje da se stanovništvo Istre u istraženom razdoblju osim s poremećenim klimatskim prilikama, degradacijom poljoprivrede i propadanjem gospodarstva moralo nositi i s rastućim problemom bujanja razbojništva. Radilo se o teškim vremenima, koja su uslijedila nakon napoleonskih ratova pa je Istrom kružio povećani broj dezertera, ubojica i nasilnika. Odbačeni od ostatka društva zlikovci su se kako bi lakše djelovali ponekad udruživali u skupine. No, istarski primjer ukazuje i na činjenicu da su zbog sveopće neimaštine i bijede uzrokovane oscilacijama klimatskih prilika krađama pribjegavali i seljaci, prosjaci i litalice, koji su otišli iz svojih sela u potrazi za hranom. Spolna diferencijacija ukazuje kako su kriminalnim radnjama pribjegavali osim muškaraca i žene te maloljetnici. Zbog teškog ekonomskog stanja metom krađa nisu bili samo skupocjeni predmeti, već i proizvodi s polja te stoka sitnog zuba. Ekonomska i demografska kriza koja je duboko utjecala na tijek života stanovništva poticala je širenje razbojništva, a svjedočanstva kotarskih komesara pokazuju da je rješavanje problema razbojništva bilo vrlo sporo i neefikasno.

qualche triste emergenza. HR DAPA 434, Carsko – Kraljevski komesarijat Pula, Kutija 1, 1817., br. 895 – 2117.

⁵⁷ ...*dell'esistenza di una piccola Creatura, che avvolta in stracie e con le carni ancor fresche si trova sepolta in un angolo del detto cimitero...* Na istome mjestu.

⁵⁸ ...*che la giovane Nubile Madalena Dracovich detta Cheres q. Giovanni fosse rimasta incinta in conseguenza di un illegittimo Commercio.* Na istome mjestu.

⁵⁹ ...*e quindi fu sepolto da Elisabeta Cronosule, e da Maria Garbin sua serva nella stalla, indi dissotterrato dalla stessa Draiovič, e nuovamente sepolto nel cimitero.* Na istome mjestu.

⁶⁰ Usp. Sandra CAVALLO, Simona CERUTTI, »*Onore femminile e controllo sociale della riproduzione in Piemonte tra Sei e Settecento*«, *Quaderni storici*, br. 44, 1980., 373.

⁶¹ Usp. Stephan TSCHIGG, »*La formazione del Codice Penale Austriaco del 1803*«, *Codice Penale Austriaco (1803)*, ur. Sergio VINCIGUERRA, Cedam, Padova 1997.; Adriano PROSPERI, *Dare l'anima. Storia di un infanticidio*, Einaudi, Torino 2005., 58-65.

⁶² Na istome mjestu.

SUMMARY

The article based on the archival material kept in the National Archives in Pazin looks at the extent and the distribution of banditry and violence in Istria in the period between 1813 and 1825. The degradation of agriculture and the deterioration of the economy caused by fluctuations of climatic conditions, especially in the area of Rovinj and Pula favored the spread of banditry. The spread of the phenomena of banditry indicates that the population of Istria in the examined period, except with altered climatic conditions, degradation of agriculture and degradation of the economy have to deal with the growing problem of proliferation of banditry. These were difficult times that followed the Napoleonic wars and in Istria circled a large number of deserters, murderers and thugs, either individually or in groups. The istrian example points to the fact that due to the general poverty and misery theft resorted peasants, beggars and vagabonds, as men, women and minors. Due to the difficult economic situation the target of theft were often products on fields and small cattle. As in Istria was not established effective authority, robbers and bullies usually would not be caught and would continue to disturb the peaceful course of life on the peninsula.

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Teme broja / Topics

Iz povijesti ekoliša Istre
From environmental history of Istria

Iz gospodarske povijesti Hrvatske
From economic history of Croatia

Volumen XII / Broj 12
Zagreb - Samobor 2016
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/4092-148, fax: +385/1/4092-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić
Paul Hirt (guest editor)

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin,
Hrvoje Petrić, Drago Roksanđić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksanđić - president/predsjednik (Zagreb), Daniel Barić (Le Havre-Pariz, Francuska), Slaven Bertoša (Pula), Zrinka Blažević (Zagreb), Tatjana Buklijaš (Auckland, New Zealand), Goran Đurđević (Požega), Josip Faričić (Zadar), Borna Fürst Bjeliš (Zagreb), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb), Paul Hirt (Tempe, SAD), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Halil Inalcik (Ankara, Turska), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Silvije Jerčinović (Križevci), Karl Kaser (Graz, Austrija), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb), Christof Mauch (München, Njemačka), Kristina Milković (Zagreb), Ivan Mirnik (Zagreb), Mirjana Morosini Dominick (Washington D.C., SAD), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Zagreb), Hrvoje Petrić (Zagreb), Lajos Rácz (Szeged, Mađarska), Gordan Ravančić (Zagreb), Marko Šarić (Zagreb), Mladen Tomorad (Zagreb), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Slavonski Brod, Zagreb), Frank Zelko (Burlington, VT, SAD), Zlata Živaković Kerže (Osijek), Ivana Žebec Šilj (Zagreb)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2016 .

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Koprivničko-križevačke županije

Print supported by Ministry of science, education and sport of Republic of Croatia and Koprivnica-Križevci county /

Na naslovnici / Cover:

Put Istarskog razvoda (foto: Slaven Bertoša)

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT - AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA